

VI LÄGGER ÖPPET FRAM SANNINGEN

Stefan Gustavsson

Paulus och den apologetiska kallelsen. Vi har i ett tidigare nummer följt med Paulus till livsåskådningstorget i Aten och sökt dra lärdomar av hans förhållningssätt för vår tid (Lars Dahle, nr 1-2006). Här vidgas perspektivet till att omfatta ett antal städer som Paulus besöker på resa runt Medelhavet.

VILKA ÄR DE ANDLIGA TRENDERNA i svensk kristenhet idag? Om någon skulle be mig presentera en topplista, skulle den se ut så här. För det första ser jag en stark *terapeutisk trend*. Syftet med andlighet är att vi ska nå inre balans och ett större mått av välbefinnande. Gud är närvaro och kärlek, som vi kommer i kontakt med genom mötet med varandra. Det är en andlighet som kännetecknas av otydlighet. För det andra ser jag en *mystisk trend*. Här är Gud en inre erfarenhet bortom språk och förnuft, som det inte går att sätta ord på eller kommunicera. I djupet av vår själ finns ett källflöde som slammat igen, men som vi genom övning kan få kontakt med igen. Det är med andra ord en inåtvänd, elitistisk andlighet. Och för det tredje ser jag en *emotionell trend*. Gud blir en känslövåg, ett rus, vars effekt ofta är beroende av yttre faktorer som mängden människor, typ av musik och mötesupplägg. Det är en andlighet som lätt blir manipulativ.

De trender jag tycker mig se i samtiden står i stark kontrast till "trenden" i den första kristna församlingen. Låt mig bjuda dig med på en upptäcktsresa i Apostlagärningarna, en resa tillsammans med Paulus till tretton städer runt Medelhavet.

Gud blir
en känslövåg.

”

1. Damaskus

Paulus, som "rasade av mordlust" mot de kristna, begav sig till Damaskus för att fånga judar som bekände Jesus som Messias (Apg. 9:1). Men på vägen dit möter han själv Jesus och kristendomens störste fiende blir dess främste förespråkare! Och nästan direkt sägs det att Paulus "uppträdde med allt större kraft och gjorde judarna i Damaskus svarslösa när han bevisade att Jesus är Messias" (Apg. 9:22). Det handlar förstås inte om bevis i matematisk mening, men om att Paulus övertygande visade att Jesus är Messias.

2. Jerusalem

Paulus omvändelse väckte förstås frågor: Har Paulus verkligen bytt sida? Eller är det kanske andlig teater, i syfte att kunna infiltrera församlingen och sedan slå till med än mer förödande kraft (Apg. 9:26)? Paulus har själv känt av frågorna och möter därför ledarskapet i Jerusalem och får deras sanktion. "Sedan fick Saul komma och gå som han ville hos dem i Jerusalem och talade frimodigt i Herrens namn. Han predikade också för de grekisktalande judarna och disputerade med dem" (Apg. 9:28-29). I akademiska sammanhang innebär en disputation ett offentligt försvarande av en avhandling. För Paulus handlade det om ett offentligt försvar för tron på Jesus bland de grekisktalande i huvudstaden.

3. Antiochia

På några ställen får vi en utförlig återgivning av Paulus undervisning; Antiochia är ett så-

dant ställe. Paulus håller tal i synagogan och går igenom, för det första, evangeliets förankring: Det är fullbordad av allt det Gud tidigare har gjort i historien (Apg. 13:16-25). Han anger vidare evangeliets innehåll: Det handlar om Jesu liv, död och uppståndelse (Apg. 13:23-37). Slutligen talar Paulus om evangeliets utmaning: Ta emot honom i tro (Apg. 13:38-41)!

Rakt igenom hans presentation av evangeliet löper också två *argument* för evangeliets sanning. Det första är att det stämmer med Skriften. Det andra är att Jesus visade sig "under en längre tid" efter sin uppståndelse från det döda (Apg. 13:31). Paulus proklamerar alltså inte enbart sitt budskap, han motiveerar också dess sanning.

I Lukas återgivning av Paulus missionsarbete återkommer två centrala begrepp. Det första är det grekiska ordet *dialegomai*, som betyder att "resonera, diskutera, argumentera, samtala". Vi känner igen det i vårt ord *dialog*. Det andra är det grekiska ordet *peitho*, som betyder "övertyga". Dessa två ord kännetecknar, som vi kommer att se, mycket av Paulus arbete.

4. Thessalonike

När Paulus kommer till Thessalonike går han till synagogan "och under tre sabbater talade han till dem. Utgående från skriftställen som han tolkade visade han att Messias måste lida och uppstå från de döda. 'Och Messias', sade han, 'det är just denne Jesus som jag förkunnar för er.' Några av dem blev övertygade och slöt sig till Paulus och Silas. Det gjorde också en mängd gudfruktiga greker och inte så få förnämna kvinnor" (Apg. 17:2-4). Den engelska översättningen *New International Version* (NIV) är tydligare i sin översättning: "... on three Sabbath days he reasoned with them from the Scriptures, explaining and proving that the Christ had to suffer and rise from the dead ... Some of the Jews were persuaded." Paulus reso-

nerade, förklarade och (be)visade, så att människor blev övertygade. (Svenska Folkbibeln, SFB, har "samtalade" och "förklarade och visade", red:s anm.)

5. Beroia

Eftersom så många kom till tro blev det upplopp i Thessalonike och Paulus måste fly till Beroia. "Så snart de kom dit gick de till synagogan. Judarna där var mera vidsynta än de i Thessalonike. De tog emot ordet med stor beredvillighet och forskade dagligen i skrifterna för att se om allt detta stämde. Många av dem kom till tro, liksom åtskilliga ansedda grekiska kvinnor och män" (Apg. 17:10-12). Uppenbarligen har Paulus en attityd till evangeliet som innebär att människor uppmuntras att ställa frågor och undersöka evangeliet i syfte att se om det verkligen är sant.

6. Athen

Så småningom blir det tumult också i Beroia och Paulus får fly igen. Han tar sig ner till kusten och lärodomsstaden Athen: "Han talade i synagogan till judarna och de gudfruktiga och på torget var dag till dem som uppehöll sig där. En del filosofer, både epikureer och stoiker, inlät sig då i diskussion med honom ... Nu vill vi veta vad det är fråga om" (Apg. 17:17-22). Paulus rör sig hemtamt i synagogan, men också på torget bland allmänheten och i ivriga diskussioner med filosofistudenter. Evangeliet är till för alla och är möjligt att tala om och motivera i alla mänskliga sammanhang.

7. Korinth

Från Athen reser Paulus vidare till Korinth: "Varje sabbat talade Paulus i synagogan och försökte övertyga både judar och greker" (Apg. 18:4). NIV översätter: "... he reasoned in the synagogue, trying to persuade Jews and Greeks." (SFB har "förde samtal" och "övertygade", red:s anm.) Att resonera är ett förhåll-

ningssätt till evangeliet som inte bara kännetecknar Paulus. Lukas säger samma sak om Apollos: "... han vederlade judarna energiskt, och med stöd av skrifterna bevisade han inför allt folket att Jesus är Messias" (Apg. 18:24–28).

8. Efesos

Från Korinth reser Paulus till Efesos: "Själv gick han till synagogan och talade till judarna" (Apg. 18:19). Enligt NIV: "He himself went into the synagogue and reasoned with the Jews." (SFB har "samtalade med judarna", red:s anm.) Vidare sägs det om verksamheten där: "I synagogan talade Paulus under tre månader öppet och fritt och sökte övertyga dem om Guds rike. Men en del var oemottagliga och ville inte tro utan smådade Vägen inför alla de närvarande" (Apg. 19:8–9). NIV är igen tydligare i sin översättning: He was "... arguing persuasively about the kingdom of God"; det vill säga att Paulus argumenterade övertygande om Guds rike.

I Efesos blir det, precis som tidigare, konflikt med synagogan och Paulus vände "dem ryggen och höll också sina lärjungar därifrån. Istället talade han ('had discussions' enligt NIV) dagligen i Tyrannos föreläsningssal" (Apg. 19:9–10). (SFB har "höll samtal", red:s anm.)

Paulus attityd i den religiösa synagogan och på det allmänna torget, bland filosofer och i den akademiska föreläsningssalen är att han argumenterar och övertygar. John Stott skriver i sin kommentar till Apostlagärningarna: "Detta språkbruk visar att Paulus presentation av evangeliet var seriös, välargumenterad och övertygande. Efter som han trodde att evangeliet var sant var han inte rädd att vända sig till sina åhörars för-

stånd. Hans sätt att proklamera sitt budskap var inte ett enkelt 'ta emot eller förkasta det'; istället använde han argument som understödde och tydliggjorde hans påstående. Han försökte övertyga för att omvända och, som Lukas tydligt påpekar, blev också många övertygade" (John Stott, "The Message of Acts" (IVP), s. 312–313).

9. Miletos

När Paulus ska lämna området kring Efesos för att resa till Jerusalem håller han ett mycket rörande avskedstal i hamnstaden Miletos. Han betonar han "har undervisat er ... offentligt och i hemmen" (Apg. 20:20–21). Evangeliet trivs utmärkt på det personliga planet, i hemmet, på det religiösa planet, i synagogan, men lika väl mitt i all offentlighet.

10. Jerusalem

Från Miletus reser Paulus till Jerusalem, där han under dramatiska former fångas efter att nästan ha blivit lynchad av en upprörd folk-mobb inne på tempelområdet.

När situationen väl lugnat ner sig får Paulus en möjlighet att ge sitt vittnesmål. Och han berättar sin story, om sitt omvälvande möte med den uppståndne Jesus. Intressant nog ramar han in sitt personliga vittnesbörd med ett antal påståenden som åhörarna kan undersöka: "Hos Gamaliel har jag fått grundlig undervisning ... det

kan översteprästen och hela rådet intyga ... Av dem fick jag med mig ett brev till våra bröder i Damaskus ... Ananias... hade gott namn om sig bland alla judarna i staden" (Apg. 22:1–21).

11. Caesarea

På grund av konspirationer mot Paulus måste han föras från Jerusalem till Caesarea. Där hålls

Evangeliet trivs utmärkt på det personliga planet, men lika väl mitt i all offentlighet.

”

han först fängslad under den korrupte Felix, som efter en tid ersätts av den till synes noblare ämbetsmannen Festus. I samband med en mycket prominent tillställning – kung Agrippa och drottning Berenike var där ”med prakt och ståt”, tillsammans med ”alla överstarna och de förnämsta i staden” – får Paulus ytterligare en möjlighet att berätta om sitt liv (Apg. 25:23). Och än en gång talar han om sitt förvandlande möte med Jesus.

När han i talet kommer till Jesu uppståndelse sker något dramatiskt: ”På denna punkt i hans försvarstal avbröt Festus honom och ropade: ’Du yrar, Paulus. Din stora lärdom gör dig galen.’ Paulus svarade: ’Högt ärade Festus, jag yrar inte, jag talar sanna och förnuftiga ord. Kungen är väl insatt i dessa frågor, därför kan jag också tala öppet och frimodigt till honom. För jag är säker på att inget av detta är obekant för honom, det har ju inte tilldragit sig i någon avkrok’” (Apg. 26:24–27). Paulus anklagas alltså för att vara dåraktig, en anklagelse som han omedelbart tillbakavisar för att istället hävda att evangeliet är sant, förnuftigt och historiskt åtkomligt.

12. Rom

Apostlagärningarna slutar med att Paulus sitter fängslad i husarrest och väntar på att hans fall ska komma upp inför kejsaren. ”Från morgonen till sena kvällen vittnade han om Guds rike och utlade vad det innebär, och utgående från Moses lag och profeterna sökte han vinna dem för tron på Jesus. Somliga lät sig övertygas av hans ord, men andra ville inte tro” (Apg. 28:23–24). Paulus vittnar om Guds rike, utlägger Guds ord och försöker övertyga människor om Guds Son.

Strategi för kommunikation

Paulus hade en tydlig strategi under sina missionsresor. Han gick först till synagogan, där han kunde föra samtal utifrån en gemensam

gudstro och utifrån Gamla testamentet som en gemensam auktoritet. I synagogan var huvudfrågan alltid Jesu identitet. På två platser, Lystra och Athen, låter Lukas oss möta Paulus på torget, i möte med den hedniska världen. Där talar Paulus till människor som inte delar tron på en personlig skapargud och som inte känner innehållet i Gamla testamentet. Huvudfrågan måste då med nödvändighet bli Guds identitet.

13. Lystra

Paulus verksamhet i Lystra tar flera oväntade vändningar. Gud låter ett under ske och en tidigare lam man blir helad. När folkmassorna ser undret vill de tillbe Paulus och Barnabas som gudar – de tror att Hermes och Zeus kommit till dem (Apg. 14:8–14). När situationen klarnar för Paulus rusar han in i folkmassan och håller ett kort men mycket spännande tal. Vi kan sammanfatta Paulus reaktion i fyra punkter (Apg. 14:15–17):

- Han identifierar sig oförtröttligt med folket och utnyttjar inte situationen för egen vinning. ”Vi är svaga människor precis som ni” (v. 15).
- Han bejakar deras insikter. De har på sitt sätt rätt i att apostlarna är gudarnas budbärare: ”Vi kommer med ett gott budskap till er ...” (v. 15).
- Han utmanar det ohållbara i deras tro: ”Ni skall omvända er från dessa maktlösa gudar ...” (v. 15).
- Han motiverar sanningen: Gud har ”gett vittnesbörd om att hans finns, genom allt gott som han gör” (v. 17).

I grunden är det tre argument Paulus använder för att motivera sanningen. Det första gäller skapelsen och vad som förklarar tillvaron i dess helhet; ”himmel, jord och hav och allt vad de rymmer”. Det andra gäller människan och vår

erfarenhet av livets godhet; av ”regn och skördetider” och av hur någon ”fyllt” våra ”hjärtan med glädje”. Det tredje gäller historien; ”Förr i tiden lät han alla hednafolken gå sina egna vägar”, men nu kallas alla att ”omvända” sig.

Intressant nog använder Paulus precis samma grundstruktur i det utförligare talet han håller på Areopagen i Athen. Han argumenterar också där utifrån skapelsen, människan och historien. Så vi har skäl att tro att det var så Paulus relaterade till den hedniska omvärlden.

”Paulus trend”

Min slutsats efter denna resa tillsammans med Paulus är följande: I Apostlagärningarna finns en konsekvent argumenterande förmedling av evangeliet, både i relation till judar och till hedningar. Denna attityd står i stark kontrast till de nutida trender jag inledningsvis skisserade.

Paulus attityd till det kristna budskapet kan sammanfattas i fem påståenden.

- 1 Kristen tro är en offentlig sanning.
- 2 Tron kan kommuniceras och förklaras med ord.

- 3 Den kan undersökas och prövas till sitt innehåll.
- 4 Kristen tro kan bekräftas i sina anspråk på sanning: Den förklarar skapelsen och människan, den bygger på åtkomliga historiska händelser och den stämmer med profetiorna i Gamla testamentet.
- 5 Tron kan erfaras personligt, eftersom Gud är en levande Gud, som uppväckt Jesus från det döda och utgjutit sin Ande.

Apostlarna var övertygade och de övertygade! Som Paulus själv skriver: ”När jag genom Guds barmhärtighet har denna tjänst, ger jag alltså inte upp. Jag avhåller mig från allt skamligt smussel, jag använder inga knep och förfalskar inte Guds ord utan lägger öppet fram sanningen och överlåter i Guds åsyn åt varje människa att själv bedöma mig.” (2 Kor. 4:1–2).

Stefan Gustavsson

Generalsekreterare i Svenska Evangeliska Alliansen och direktor för CredoAkademin, Stockholm.